

podučavati. (IV, in III.) — Tacih sprememb nahajamo tudi v družih jezikih, tako pravi, na priliko, Sokrat: Velika sreča bi bila za mladence, če jih le eden kvarim (Plat. Ap. 25. B.) Sokrat povzame Meletovo natolcevanje kot resnico, se vé da v Meletovem zmislu, in na to dozveto resnico stavi svojo terditev, kakor bi rekel: Bila bi sreča, ko bi bilo res, kar ti terdiš, da le jaz mladino kvarim. (I. in IV.)

To je, kar sem dobil. Preiskoval sem po sedanji rabi, kakor je v Novicah, Glasniku in Danici, in sem jo primerjal z govorico prostega ljudstva, kolikor mi je znana. Poskušal sem posamesne stavke po notranjem kriteriju razločiti in uverstiti, ter iz njih pravila posneti, ki sem jih potlej postavil na čelo. Ali sem jo zadel ali ne, naj sodijo drugi — malim doceri, quam docere. — Svojih misli ne bom nobenemu silil, pa tudi ne jezika prenařeval. Tu se nam je deržati Kopitarjevega izreka: „Die Grammatiker sind nur Statistiker nicht Gesetzgeber der Sprache, sie sollen treu inventiren und beschreiben, was und wie es ist, nicht dieselbe reformiren wollen.“

Pogojne oblike sem vredil po Kurtiusovi gerški gramatiki, zato ker jo gimnazijalci v rokah imajo ter se lažeje tega reda deržé, da ni treba vselej primerjati. Drugi oblike drugače versté, n. pr. Negelsbach (gerš.) po naše: I, IV, III, II; Grysar, Schultz (lat.) I, III, IV, II. Logičen je Negelsbachov red najbolj.

Ker so hypotetični stavki v gerškem najbolj razločno izraženi, bi svetoval dijakom, kateri heró Demosthena in Platona, naj bi pogojne stavke presodili in predstavljali, in vidili bodo, da te pravila o slovenskih vezéh veljajo.

P. Ladislav.

Mythologične drobtine.

(Po narodnih pripovedkah razglašuje Dav. Terstenjak.)

O rogu.

Vsem starim narodom je bil rog simbol moči, oblasti, serčnosti. Vzet je pa ta simbol iz moči, ki jo živali v rogovih imajo. Tako je bil rog simbol moči pri Židovih (gl. V. Mozes 33, 17; I. Sam. 2, 4; Psalm. 89, 18), tako tudi pri Egipčanih, Persih itd. (Schwenk: Sinnbilder d. alt. Völker, str. 20, 3). — Rog ima bajevno moč. Kdor na Jurjevo pred solnčnim svitom v kozji rog trobi, prežene copernice. Zguba rogú pomenja zgubo moči: „Bog je odbil v svoji jezi vse rogove Izraelu“ piše Jeremia (48, 25). Tudi Slovenec pravi: „komu roge odbiti“ to je: komu moč, serčnost vzeti.

Ker pa je rog symbol moči, oblasti, serčnosti, je postal kmalo tudi symbol blagoslova, obilnosti, sreče, zdravja itd.

V tem zmislu se imenuje Jehova rog sreče, blagoslova (Psalm 18, 3. II. Samuel 22, 3. Luk. I, 69) in rimski Jupiter derži rog obilnosti „cornu copiae“ v roci (Millin, pierres grav. ined. Cah. I, Nr. 3. str. 7.)

Rog je služil starim narodom tudi za napitek, ker kot rog blagoslova je hranil srečo in dobro željo. Pri gostijah in drugih shodih, pri sovetih so si stari Slovani napijali zdravje in srečo iz rogov *). Zató prislovica: „v eden rog trobiti (in ein Horn blasen)“ toliko pomenja kakor: enacih misli biti. Kdo se ne spomni višnjegorskega polža? Je to iz morske luštore narejen bokal, iz kterega so Višnjegorci pili pri svetečnih priložnostih (glej Vodnikov Spominek str. 164.) Medene kot polž zvite rogove najdeš še sedaj med Slovenci. Zato Veržence dražijo, da so iz polža pili, ko so župana volili.

Kako so si stari polabski Slovani napitni rog „cornu copiae“ mislili, kaže sledeča navada pri dožetvinah. Kreussler (Sorbenwendische Alterthümer str. 178) piše o njej: **) Der Priester des Sonnengottes Svantewit besah zuerst das Horn, das der Gott mit seiner Hand hielt, und wenn es noch mit Wein angefüllt war, so weissagte er eine gute Erntē für's künftige Jahr, das Gegentheil geschah, wenn das Horn nicht voll war; hierauf trat er einige Schritte zurück, schenkte den Becher mit frischem Weine voll, trank dem Gotte zu, und gab ihm das Horn in die Hand.“

Ta polžu podobni rog se tudi nahaja na darilni skledi Radogostovi poleg drugih symbolov solnčnega boga, kakor: jastreba, levove glave, kebra, gosi, grozda itd. (glej die gottesdienstlichen Alterthümer der Obotriten“ ed. Wogen fig. 44 in 47) in ta pridevek je tukaj res na pravem mestu, ker Radogost je bil, kar kaže že njegovo ime, bog gostij in gostov. Gostoljubnost nekdanjih in sedanjih Slovencev je znana celemu svetu. Masch in po njem vsi drugi preiskovavci slovanskega basenstva so ta symbol imeli za polža. Mislím, da odslej ne bode trebalo si glave beliti, kaj ta symbol pomenja, in da imamo nov dokaz za autentičnost retranskih starin. Tudi med starinskimi ostanki norenskih Slovenov se nahaja ta rog obilnosti. V steni sekovskega grada je viditi na kamnu izdobljena podobščina, ktera predstavlja možaka, ki ima na plečih peroti (sokolove ali jastrebove), v desnici pa derži na palčico nataknen rog, v

*) V listini Arnolda, mogunškega prošta imenuje se vino, katero so kanoniki dobivali o velicih praznicah, „cornua“, ker so iz rogov pivali (glej Binterim Denkwürdigkeiten 2. B. 2. Th. str. 571.

**) Obširnše govori o tem Schwenck, Mythologie der Slawen, str. 137. Starejšje virnike glej Saxo Gramm, XIV,

levici pa pleterčico, napolnjeno s sadjem. To je solnčno božanstvo, bodi si Radogost ali Svantevit, s svojimi atributi, kakor jih nahajamo v Retri. Truplo doli od popka se končava v konjske noge. Tudi konj je bil atribut severnoslovanskega solnčnega boga. Iz konjskih nog se vleče zasukan ribji rep, na katerem stoji vodna žena. Pred podobščino še plavate dve ribici. V ti podobščini vidimo ozko združen kult solnca in vode, kterega v slovanskem basenstvu zmirom nahajamo in katero združenje se tudi na drugih spomenikih nahaja (glej Muchar, *Gesch. der Steierm. I. B. Abbildungen, Tafel. 14 Fig. 25, Taf. 11, Fig. 3. Tafel 18, Fig. 29* itd.)

Starodavni Nemci so posebno v mesecu svečanu imeli svoje gostije in pitnice; zato se še ta mesec sedaj veli Hornung, *) po rogovih, iz katerih so pili, kakor Falkenstein terdi (*Nordgermanische Alterth. I. str. 272*), in tudi pecivo: rožički, Hörndln ima v ti okoliščini svoje razjasnjenje (primeri Hanuš, *Bajesl. kalendar, str. 222*).

Solnčna božanstva so si stari Slovenci z rogovi predstavljali, ker so bile posebni darovniki blagoslova, zdravja in obilnosti, in solnčni žari se večkrat tudi velijo rogovi, rožički, ker v žarovih leži moč in blagor solnca.

Na norenskih kamnih se večkrat nahajajo rogate solnčne božanstva. Omenjam tukaj samo enega, katero je vzdano v cerkveno steno moskirchensko. Tam je viditi podoba človečja rogata, v desnici deržeča kij, v levici pa grozd. Noge so na ples zasuknjene. (Primeri napise na retranskih spomenikih: Radegast kij, Radegast rogat). Solnčni bog je bil posebno češčen kot bog terte, grozdja, in terta je od nekdaj med Slovenci nar bolj čislana rastlina. Po ljubi, dragi; mili terti so prijete imena Tertinius = Tertin, ktere pogosto nahajamo na štirskih rimskih kamnih. Rad bi poznal jezikoslovca, kateri bi mi mogel po gramatičnih pravilih to ime iz kakšne latinske ali keltske besede razložiti. Zato se tudi na norenskih slovenskorimskih spomenikih povsod nahaja terta, grozdje v družbi s solnčnimi symboli (glej Muchar *Gesch. d. Sterm. I. Abbild. Tafel XI, Fig. 22*). Da je tudi na darivni skledi Radogostovi grozd viditi, sem že gori rekel.

O rogaču.

Keber po latinski imenovan *lucanus cervus*, po nemški: *Hirschkäfer*, *Hirschröter* se po Slovenskem veli: rogač, hrastov

*) Primeri nemške praznike: *Horntage*, *Hornwein*, *Hornbruderschaft*, o katerih znaš brati v knjigi: Klein, *Saverne et ses environs* str. 116. Tudi nekdanji Slovenci so imeli takšne gostije, in so je imenovali rogovila, zato rogoviliti = kakor pijanec razsajati.

junec, vogerski junec, tudi junec sploh, hrastov kukec, gromski kukec itd. O njem se pripoveduje, da v hram rado udari, v katerem je ta keber zapert; zato so nam otrokom rajna mati prepo-vedali, tega kebra k hramu nositi. Če smo bili na paši in se je nam junec ali krava v gošči skrila, smo tega kebra na hrastovih vejah poiskali in kričali:

Junček moj,
Jaz bom tvoj,
Če zezveš,

Če poveš,
Kam je šla
Kravčika.

Iz teh imen se vidi, da je rogač bil bogu groma, Perunu, posvečen, Tudi v nemškem basenstvu je bil bogu groma Thunaru posvečen, zato se veli Ekox = Eichocho, hrastov junec, dalje Donnerpupe, Donnerguge od guge = kukec, Fürböter = Feueranzünder, Börner = Brenner, Feuerschrötter itd.

Pleterko nositi.

V moji rojstni okolici je bila navada, da so fantje po noči prišli pred okno dekleta, (ktero si je v svojem življenju zmirom ženine zbiralo, kteremu pa ni nobeden bil prelep in prebogata, in ktero je slednjič v zapečki ostalo) in so mu zapeli:

Neža po bregi ježa,
Pleterko nosi — pa kruha prosi.

Ta pesem opominja na stare ženitvanske običaje. Bila je namreč navada, da je fant očetu dekleta, ktero je hotel za ženo imeti, poslal v pleterki pšenični kolač. Ako je oče vzel oboje, bilo je to znamenje, da sme po hčer priti; če mu pa je pleterko nazaj poslal, ni smel upati, da je dobí. Pri Malorusih se nahaja ta navada še sedaj (Georgii str. 525). Tudi pri Nemcih je morala taka navada biti, kakor spričuje prislovica: „Einem einen Korb geben.“ Premožnejši ženini še sedaj v Medjimurju v snoboke na konjih jašejo, matere si pa prizadevajo konje splašiti; zakaj? tega nisem mogel zvediti.